

KOZMETİKLER VE ECZACILIK

Müge KOCAGÖZOĞLU (*)
N. Gül AKIN

Kozmetikler, günümüzde pekçok kişi tarafından kullanılan preparatlardır. Şampuanlar, deodoranlar, losyonlar, pudralar... Hepimizin kullandığı bu preparatların bir ilaç titizliği ile hazırlandığını, hatta birer tedavi biçimi ve aracı olduğunu aklınıza getirmiş miydiniz? İsterseniz hep birlikte kozmetiğin tarih içindeki gelişimine, tanımına ve eczacılık fakültelerindeki yerine bir göz atalım.

İlk insanlar savaşta cesaretlerini artırmak, düşmanlarına korku vermek, iyi bir avı kutlamak için yüzlerini ve vücutlarını boyarlardı. İnsanlar, çağlar boyunca toplumdaki varlıklarını kuvvetlendirmek için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Yerlilerin vücutlarını boyamaları da bundandır.

Kozmetik preparatları ilk defa Mısırlılar tarafından kullanılmıştır. Mısırlılar, makyaj sanatını, saç şekil verme ve boyama biçimlerini ortaya koymuşlardır. Bu teknikler tarihi ilerleme ile mezopotamyalılardan Yunanistan'a ve İran'a geçmiştir.

Hippokrates ve onunla çalışan birçok bilim adamı, dermatoloji üzerinde çalışarak gerekli perhizin, güneşin, jimnastiğin, masajın sağlığa ve güzelliğe olan faydalarını belirterek kozmetiğin gelişmesinde faydalı olmuşlardır. Romalılar zamanında kozmetikler, geniş çapta uygulama alanı bulmuştur.

Galenus'un (m.s 130-200) "Local Remedies" isimli kitabı ilk kozmetik kitabı olarak düşünülebilir. Dioskorides de "materia medica" isimli kitabı ile kozmetiğe katkıda bulunmuştur.

Roma İmparatorluğunun çöküşünden sonra, İslam devletlerinde kozmetik alanında gelişmeler görülmüştür. İbn-i Sina, İbn-i Zühr, Ebu Mansur muvaffak, çalışmalarında ve yazılarında kozmetik ile ilgilenmişlerdir. Fatih'in doktoru Abdeker "Güzelliği Koruma Sanatı" isimli kitabı yazmıştır. Bu kitap, devrin hijyen ve kozmetik pratikleri hakkında bilgiler içermektedir. Kozmetik bir dal

olarak 14.ve 19. yüzyıllarda gelişme göstermiş, 20. yüzyılda en yaygın boyutuna erişmiştir.

Güzelleşmek ve gençleşmek insanın evrensel bir tutkusudur. Bu tutku, hangi toplumda olursa olsun ve hangi devirde yaşanırsa yaşansın, sona ermeyecektir.

Yediden yetmişe hepimizi az çok ilgilendiren kozmetik preparatlarını şu şekilde sınıflandırabiliriz:

1) Deriye uygulanan kozmetik preparatlar:

Her çeşit kremler, pudralar, göz makyaj preparatları, losyonlar, parfümler, antipespironlar, deodoranlar... vs.

2) Saç ve kıllara uygulanan kozmetik preparatları:

Saç bakım preparatları, şampuanlar, saç kremleri, saç boyaları, saç tonik ve losyonları, perma preparatları.

3) Tırnaklara uygulanan kozmetik preparatları

Tırnak cilaları, cila çıkarıcıları, tırnak sertleştiricileri

O helde kozmetik nedir? Kozmetik, Yunanca süs eşyası anlamına da gelen "cosmos" kelimesinden türetilmiştir. "The Federal Food and Drug Cosmetic Act" (Amerikan Gıda İlaç ve Kozmetik Kanunu) ise kozmetiği şöyle tanımlar: "Dökülmek, serpilmek, ovulmak veya başka herhangi bir şekilde uygulanmak suretiyle vücudun ve vücudun herhangi bir kısmının temizlenmesi, güzelleştirilmesi amacı ile uygulanan preparatlardır."

Modern kozmetik, farmosötik teknoloji, farmakoloji, anatomi, fizyoloji, mikrobiyoloji, biyoloji, kimya, dermatoloji, endrinoloji, histoloji, fizikokimya, fizik tedavi gibi bilimlere dayanmaktadır. Kozmetiğin uzun yıllardan beri tıp biliminin, bilhassa dermatolojinin önemli konuları arasında yer almıştır. Son yıllardan beri farmasotik teknoloji dalında araştırma yapanlar için yeni bir çalış-

ma alanı olmuştur. Kozmetik ile ilgili bilgiler eczacılık fakültelerinde lisans ve yüksek lisans dersi olarak öğrencilere verilmektedir. Günümüzde farmasötik teknoloji dersinde bu konular teorik ve pratik olarak anlatılmakta, uygulamaları yapılmaktadır.

Görültüğü gibi kozmetik preparatlarının hemen hepsinin insan sağlığı ile yakın ilişkisi vardır; bu nedenle eczacılığın ayrılmaz bir parçasıdır. Kozmetik preparatlarında kullanılan maddelerin hangi amaçla ve nerede kullanılacağı çok iyi bilinmektedir. Aksi takdirde vücutta çeşitli allerjik reaksiyonlar ve buna bağlı kızamıklıklar, kaşıntılar olması, hatta hastalıklara neden olması kaçınılmazdır. Örneğin: temizleyici özelliği olan ve deterjanlarda bulunan dodesilbenzen sülfonatın şampuanlarda kullanımı yasaktır. kullanıldığı takdirde saç dökülmesi, allerji yapması.vs gibi istenmeyen durumlarla karşılaşılabilir.

Konunun ciddiyeti son yıllarda anlaşılmaya başlanmış, ilaç ambalajlarında olduğu gibi kozmetik preparatlarının da şişelerine ve kutularına içerdiği maddelerin ismi ve miktarının yazılması, son kullanma tarihinin belirtilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Eğer preparatlar, üç yıl içinde orjinal özelliklerini kaybedeceklerse son kullanma tarihlerinin belirtilmesi sağlık açısından zorunludur. Örneğin, kullanma süresi geçmiş bir saç boyası, kişinin saç rengini çok farklı yapacak ya da saçların dökülmesine neden olabilecektir.

İşte bu nedenlerden dolayı, preparatların hazır-

lanmasında kullanılan bütün maddelerin birbirleriyle ve vücutta olan etkileşimleri dikkate alınmalıdır. Allerji yapmıyıp yapmadıkları önceden kontrol edilmelidir. Bu çalışmalar da kozmetik preparatlarının ilaçlara olan yakınlığı ve hazırlanış titizliği hakkında bizlere bir fikir vermektedir.

Fiziksel olduğu kadar ruh sağlığı açısından da önemli rolü olan kozmetik preparatları, ülkemizde de 1979 yılında çıkarılan kozmetik yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Bu yönetmeliğe göre kozmetik üretecek yerlerde sorumlu olarak bir eczacı ya da bu konuda ayrıca eğitim görmüş kimya mühendisi bulunmalıdır.

Kozmetik preparatlarının gerek hazırlanışı gerekse halka sunuluşunda eczacıların görev aldığı hepimizin bildiği bir gerçektir. Eczaneler insan sağlığı ile ilgili çağdaş tüm ürünleri sunmakta ve toplumumuzun bu konuda bilinçlenmesinde üzerine düşen görevi yapmaktadır.

İlaç fabrikalarının kozmetik yapımına başladıkları, eczanelerin raflarında kozmetik preparatlarının sayısının gittikçe arttığı şu günlerde, özellikle ülkemizde eczacılara yepyeni bir saha açılmıştır. Diğer tüm mesleklerle oranla kozmetik preparatlarını hazırlama yeteneğine sahip olan eczacılar, ellerindeki olanakları kullanarak bu konuya ne kadar çok eğilir, değer verip, özen gösterirlerse halkın sağlığına o kadar çok hizmet etmiş olurlar.